

TÜRK MİTOLOJİSİ SÖZLÜĞÜ (R-S)

by Kayıp Dünya - Pazartesi, Ocak 03, 2000

<http://www.kayipdunya.com/kayipdunya/turk-mitolojisi-sozlugu-r-s>

R

Ritüel: Bağıca konusu dünyanın yaratılışı, kurallar ve yaratılış süreci olan geleneksel ve kültürel olay. Bazı araştırmacılara göre ritüel geleneği dilden bile eskidir.

Ruh: Doğaüstü varlıkların çeşitli kategorilerini anlamlandırmak için kullanılan bir terimdir. Cisimsiz ve maddi olmayan inanç bu anlayışın temelini oluşturur.

S

Saç: Özellikle büyü gücünü temsil etmesi bakımından saçlı olmak çok önemliydi. İnsanların “can”larının kan ve gözlerde olduğu gibi saçta da olacağına inanılırdı. Bu yüzden saç kesmek törensel özellikler taşırdı. Kesilen saç, kötü ruhların eline geçmemesi için yakılır ya da saklanırdı. Aksi halde saç kesilen kişinin hastalanacağı düşünülürdü.

Sa-Sol: Mitolojik sistemlerde bağıca zıtlıklardan biridir. Sağ, olumlu ve doğru, sol ise olumsuz özellikler ile özdeşleştirilmiştir. Sa-sol zıtlığı, ilk çağlarda siyah-beyaz renk sembolleri ile gösterilmekteydi.

Sah: Yakutlarda en ulu güçlerden birinin adı. Saka Türklerinde Sah kelimesi “Tanrı” anlamına gelmekteydi fakat zamanla bu anlamı unutulmuştur.

Sahab: Sahip, iye. Her evde olduğu inanan peri. Ev temiz tutulmazsa ev halkının cezalandırılıp, evin tüm bereketini kayırlardı.

Sarı Ene-Sarı Eney: Ulu Ana’ya verilen isimlerden biri. Umay Ene’nin deşiime uşramı eklidir.

Sarı Kız: Orta Asya Türklerine göre derelerde ve sulak yerlerde yaşayan, kutsal ve evliyalık taşıyan mitolojik bir karakter. Rivayete göre Sarı Kız’ın saçını alan birisi ona da sahip olmuş sayılırdı. Sarı Güz, Sarıçay ve Daşyesi Sarı Kız gibi isimlerle de anılırdı. Sarı Kız’ın mezarının Kaz Daşında olduğu söylenir.

Sarıkan: Şamanizme göre bir ayağı dişerinden ksa olarak tasvir edilen bir putun adı. Eski Türkçede ejderha anlamına geldiği düşünölmektedir.

Saya: Hayvancılıkla uşraşanlar koruyan ruhun adı.

Sazakan: Gökyüzünde dolaşıtına inanan şeytani bir varlık. Sazakan’ın ortaya çıkması, çok

yağmur yağacağına ve bol mahsul olacağına inanırdı. Ejderha benzeri kocaman bir yaratık gibi tasvir edilir.

Semender: Efsanelere göre bedeni ufak, gagası büyük mitolojik bir kuş. Büyülü bir sese sahip bu kuş, Anka, Gegenus, Simurg veya Feniks olarak da adlandırılır.

Semeni: Üreme ve verimliliğin kutsal sembolü. Gece ve gündüzün eşit olduğu gün Semeni Töreni yapılırdı. Bereket sembolü olduğundan çöpe atılmaz, akarsuya bırakılırdı. Semeni'yi bayram yemeği olarak hazırlama işi sadece kadınlara verilirdi. Semeni pişirilirken kadınlar kazanın çevresinde dans edip şarkı söylerdi.

Simurg: Kaf Dağında yağayan efsanevi kuşa verilen isimlerden biri. Kelime anlamı olarak kara kuş ya da otuz kuş şeklinde farklı açıklamalar mevcuttur. Semürk, Anka, Feniks gibi deyim isimlere de sahiptir.

Son Çarşamba: Kış mevsiminin ve yılın son ayına denk gelen son Çarşamba. Bu günde mezar ziyaretleri yapılır, ölülerin ruhuna dua okunurdu. Bu günün gecesinde ise ateş yakılır ve üzerinden yedi defa atılır. Bu törenin amacı, geçmişi yılın dertlerinden kurtulup, yeni yılın sahalim girebilmek ve belalardan kurtulmaktır. Ahır Çarşamba diye de bilinir.

Soyha: Ölen birinin ardından yas tutulurken, ölünün kayıfları ortaya yansıtılır. Bu kayıf yansıması soyha denirdi.

Su: Yaratılışın başlıca unsuru olarak görülür. Su, ilk kaosu temsil ederdi.

Sulukun: Yaratılmış ilk insanın, iki oğlundan biri olarak bilinir. Kısa boylu ve kasız olarak tasvir edilir, sualtındaki hükümdardı.

Sut Katın: Kadının görünümünde betimlenen, geceleri köylerin çevresinde dolağan bir orman ruhu.

Suyla: Güneşin kayıflardan oluştuğu düşünülen, insanlara yardım eden bir ruh. Ülgen'e hizmet eder.

Süt Gölü: Gökyüzünün üçüncü katında olan ve tüm hayatın kaynağı sayılan göl. Umay Ana'nın da orada bulunduğu inanılır.

?

Şalık: Avcuları koruyan, avını iyi geçmesine yardım eden ruhlardan biri. Ülgen'in insanları kötü ruhlardan korumak için onu gönderdiği söylenirdi.

Şaman: İki dünya arasında aracılık etmek, ölüleri diriltmek ve ruhlara çağrılmak gibi olağanüstü şeyler yapabilen, ruhlara dünyası ile insanlar arasında temsilcilik görevi gören kimse. Şamanlar liderlik vasfına sahipti. Gelecekte haber vererek kahin, hastaları iyileştirerek tabip ünvanlarını da almışlardı.

?a?t? Aziz: Nogay kahramanlar?n?n ata cet ruhu. En güçlü Kazak evliyalar?ndan say?l?rd?.

?er Vakti: Ak?am karanl???n?n çökmeye ba?lad??? zaman dilimi. Bu saatlerde uyumak hayra yorulmazd?. Güne?in do?u?u ve bat???n? izlemenin iyi ?eyler getirmeyece?i zannedilirdi.

?e?e: Sadece geceleri uçan ve erkek çocuklara zarar veren, ?eytani bir ku?. Bu ku?un girdi?i evdeki bebe?in ölece?ine inan?l?rd?.

?imiltey: Altay efsanelerine göre yeralt?n?n sahibi, yer alt? alemine ba?l? tüm kad?n ?amanlar?n lideridir.

?ulbus-Sulmus: Tek gözlü, küçük burunlu kötü ruhlar. ?ekil de?i?tirip k?l?ktan k?l??a girer ve ma?aralarda ya?arlard?.

?urele: Tek gözlü, tek ayakl?, tek kollu bir ?eytan ad?. Kötü huylu bir orman ruhudur.

?ülen: Kurban ziyafeti ve kurban yeme?inin ad?.